МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Колективна монографія

Умань
2024

УДК 364.4:355.48] (477-651.2:470-651.1),,2022/…’’(02)
С69

Рецензенти:

Каркач Андрій Володимирович, доктор філософії з соціальної роботи, Начальник Управління соціального захисту населення Подільської районної у м. Полтаві ради;

Кравченко Оксана Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Сайко Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор,заввдувач кафедри соціальної роботи, реабілітації та повоєнної адаптації Полтавського національного педагогічноо університету імені В.Г. Короленка;

Сейко Наталія Андріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 20 від 28 травня 2024 р.)

Соціальна робота в умовах російсько-української війни : кол. моногр.
С69 / Ірина Албул, Олена Балдинюк, Ольга Матрос, Максим Скочко; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. – Київ, 2024. ФОП Ямчинський О.В., 2024. 200 с.
ISBN 978-617-8171-68-1

Монографія є своєрідною відповіддю на виклики для українського суспільства, зумовлені російською агресією. У праці значну увагу присвячено особливостям соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах збройного конфлікту, зокрема розкрито нормативно-правову базу соціального захисту ВПО, проаналізовано їхні права та обов’язки, досліджено шляхи забезпечення реалізації прав ВПО на соціальну допомогу; висвітлено державну та громадську підтримку ВПО, запропоновано форми та методи оптимізації соціальної підтримки ВПО в умовах збройного конфлікту, який триває. Окремо проаналізовано стан військової соціальної роботи в Україні, розкрито роль соціального працівника в соціально-психологічній допомозі військовослужбовцям та членам їх сімей. Особливого значення набуває інформаційна безпека в умовах воєнного стану, зокрема досліджено загрози та визначено стратегічні цілі у сфері інформаційної безпеки України.

Монографія буде корисною для практиків в галузі соціальної роботи, представників органів влади, дослідників соціальних проблем в Україні та світі.

УДК 364.4:355.48] (477-651.2:470-651.1),,2022/…’’(02)

ISBN 978-617-8171-68-1 © Авторський колектив, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА……..		4
РОЗДІЛ 1.	**НОРМАТИВНО - ПРАВОВА БАЗА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ….**	6
1.1.	Права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб……	6
1.2.	Забезпечення реалізації прав внутрішньо переміщених осіб на соціальному допомогу…….	13
РОЗДІЛ 2.	**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ**…….	42
2.1.	Теоретичний аналіз підходів до соціальної роботи з вимушеними мігрантами із зони військового конфлікту….	42
2.2.	Державна та громадська підтримка ВПО……...	56
2.3.	Форми та методи оптимізації соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах триваючого збройного конфлікту……	88
РОЗДІЛ 3.	**ВІЙСЬКОВА СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ**……..	108
3.1.	Основи військової соціальної роботи в Україні: суть та структура……	108
3.2.	Роль соціального працівника в соціально-психологічній допомозі військовослужбовцям та членам їх сімей……..	115
3.3.	Надання соціальних послуг військовослужбовцям в умовах війни…….	121
РОЗДІЛ 4	**ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**…….	147
4.1.	Інформаційна безпека та культури в умовах війни……...	147
4.2.	Стратегічні цілі у сфері інформаційної безпеки України….	152
4.3.	Загрози у сфері інформаційної безпеки……..	166
ДОДАТКИ…….		186

ПЕРЕДМОВА

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року спричинило нову хвилю вимушеної зміни місця проживання мільйонами українських громадян, які рятуючи своє життя і членів сім'ї змушені були переміститися в пошуках безпечних куточків та адаптуватися в нових реаліях сьогодення.

Майже половина населення України зазнала суттєвих потрясінь – люди були змушені переселитися у інші безпечніші області України чи за кордон, а хтось не зміг вибратись через окупацію рашистами або через знищену дорожню інфраструктуру чи недостатню кількість ресурсів для цього. Це новий виклик для нашої країни, тож важливо розуміти, як оптимально організувати підтримку таких людей у воєнний період

За таких умов внутрішньо переміщені особи потребують особливої уваги і допомоги зі сторони держави, небайдужих громадян, громадських організацій та міжнародної спільноти.

Вимушено переміщені особи (ВПО) потребують матеріальної, фінансової, соціально-педагогічної і психологічної допомоги та підтримки. Ситуація постійного стресу, зумовленого вимушеним від'їздом з постійного місця проживання, порушення стабільності та звичного стану життя, втрата годувальників, друзів, родичів, позбавлення батьківської турботи негативно впливає на особистість. Найгостріше ця ситуація сприймається дітьми, які психологічно чутливі до травмуючих ситуацій.

Складне становище провокує виникнення відчуття дискомфорту, зниження соціальної активності та самооцінки, зростання тривожності, агресивності, появи негативного ставлення до інших. Саме тому проблема соціальної роботи з вимушеними переселенцями та їх сім'ями є не тільки політичною, а й соціальною, і вимагає комплексної соціально-педагогічної роботи з використанням особливих ресурсів для її розв'язання, зокрема, полегшення соціального становища вимушених переселенців та їх сімей.

У зв’язку з широкомасштабною агресією російської федерації проти нашої держави, оголошенням загальної мобілізації, збільшенням в рази чисельності підрозділів Сил оборони України відповідно до потреб воєнного стану зросла і необхідність посилення соціальної роботи з військовослужбовцями та їхніми родинами.

До початку російської агресії соціальна робота з військовослужбовцями та членами їхніх сімей здійснювалась відповідно до потреб і умов особливого періоду, однак не воєнного стану. Призов на військову службу військовозобов’язаних та резервістів суттєво збільшив потребу в соціальному захисті як військовослужбовців, так і членів їхніх родин - переважно непідготовлених до нових викликів життя, у тривалому відриві від своїх рідних, які встали на захист України.

Соціальна підтримка військовослужбовців та їхніх сімей - це питання, яке завжди на часі. На сьогодні соціальна підтримка персоналу Збройних Сил України розглядається як поєднання належного матеріального забезпечення та здійснення соціального супроводу, що реалізується шляхом надання соціальних послуг, таких як соціальна адаптація військовослужбовців та їхніх сімей до військового життя, нового підрозділу; представництво інтересів військовослужбовців в органах державної влади; консультації військовослужбовців та членів їхніх сімей з питань реалізації належних їм пільг і гарантій, соціальної реабілітації та адаптації - підготовки військовослужбовців до цивільного життя після звільнення з військової служби тощо.

РОЗДІЛ 1
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1.1. Права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб

Збройна агресія росії змусила мільйони українців покинути свої домівки в пошуках безпеки всередині країни або за її межами. Водночас, поки триває війна, темпи міграції залишаються високими. Мільйони українців отримують статус «внутрішньо переміщених осіб» (ВПО).

Тому, нормативно-правова база соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є важливим компонентом системи соціального захисту таких громадян. Вона складається з законів, постанов, розпоряджень та інших правових документів, які регулюють права та соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Основним законодавчим актом, який регулює питання соціального захисту ВПО в Україні, є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [5]. Цей закон визначає правовий статус ВПО, їх права та соціальний захист, а також механізми забезпечення їхніх потреб. В законі також визначено основні засади державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, зокрема, забезпечення прав та свобод цієї категорії громадян, створення умов для їх соціальної адаптації та інтеграції в суспільство.

Окрім цього, існує ряд постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, які регулюють питання соціального захисту ВПО. Зокрема, це Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам», яка визначає порядок та умови надання соціальної допомоги ВПО, а також Типове положення про Координаційний центр підтримки цивільного населення при обласній,

Київській та Севастопольській міській державній (військовій) адміністрації Кабінету Міністрів України від 9 травня 2023 року відповідно до постанови Кабінету міністрів України про «Координаційний центр підтримки цивільного населення» [8], який утворився для підтримки та координації надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок збройного конфлікту, зокрема внутрішньо переміщеним особам, забезпечення ефективної взаємодії між органами виконавчої влади, правоохоронними та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та установами, що залучають до своєї діяльності волонтерів, волонтерами, представництвами в Україні міжнародних гуманітарних організацій під час вирішення питань щодо соціального захисту, забезпечення житлом та зайнятості постраждалого населення, надання психосоціальної, медичної та правової допомоги постраждалому населенню.

Крім того, в Україні існують також нормативно-правові акти на рівні місцевих органів влади, які регулюють питання соціального захисту ВПО на місцевому рівні. Наприклад, це міські та обласні програми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, які приймаються органами місцевого самоврядування з метою забезпечення соціального захисту ВПО на території міста чи області.

Нормативно-правова база соціального захисту ВПО в Україні стабільно розвивається та удосконалюється з метою забезпечення ефективного та рівного захисту прав та інтересів цієї категорії громадян. В останні роки уряд України прийняв ряд нових законодавчих актів, які розширили соціальний захист ВПО та покращили механізми його забезпечення. Наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», який був прийнятий у 2021 році, розширив перелік видів соціальної допомоги, яку можуть отримати ВПО, та покращив механізми надання цієї допомоги.

У Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [5], дається визначення терміну «внутрішньо переміщена особа», загалом: «Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України,

іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру».

У цілому, нормативно-правова база соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні є достатньою та розвинутою, однак для її ефективного функціонування необхідно вдосконалювати механізми забезпечення соціального захисту ВПО та покращувати доступ до соціальних послуг для цієї категорії громадян.

Окрім цього, важливо зазначити, що нормативно-правова база соціального захисту внутрішньо переміщених осіб не повинна бути єдиним інструментом для забезпечення соціального захисту цієї категорії громадян. На практиці, багато залежить від ефективності роботи державних і недержавних організацій, які надають соціальну допомогу та послуги ВПО. Окрім того, важливо забезпечувати рівний доступ до соціальних послуг незалежно від місця проживання, етнічної належності та інших факторів, які можуть вплинути на доступ до соціального захисту.

Узагальнюючи, нормативно-правова база соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні є досить розвинутою та деталізованою. Вона передбачає різноманітні види допомоги та послуг для цієї категорії громадян, а також механізми забезпечення соціального захисту в різних сферах життєдіяльності. Однак, для покращення ситуації з соціальним захистом внутрішньо переміщених осіб в Україні, потрібно продовжувати розвивати та удосконалювати нормативно-правову базу, а також забезпечувати рівний доступ до соціальних послуг для всіх громадян.

Перелік нормативно-правових документів, які регулюють соціальний захист внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні, досить широкий і включає такі документи:

1. Конституція України.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам».

4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 року № 1701-VIII – основний закон, який регулює статус та права ВПО в Україні, механізми забезпечення їхньої захищеності, а також визначає обов'язки державних органів та інших учасників соціального захисту.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам» від 25.01.2017 року № 49 - визначає механізми надання соціальної допомоги ВПО, включаючи матеріальну допомогу, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, допомогу в отриманні лікарських засобів, транспортування тощо.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про медичне обслуговування внутрішньо переміщених осіб» від 02.11.2016 року № 772 - встановлює порядок медичного обслуговування ВПО, забезпечення їхньої медичної допомоги, в тому числі забезпечення лікарськими засобами та іншими медичними матеріалами.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання житла внутрішньо переміщеним особам» від 23.11.2016 року № 796 – визначає механізми забезпечення житлом ВПО, в тому числі надання тимчасовим проживанням, забезпечення переселення, відшкодування витрат на оренду житла, допомогу у покупці житла тощо.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Реєстру внутрішньо переміщених осіб» від 22.11.2017 року № 842 - встановлює порядок формування та ведення Реєстру ВПО, збереження та забезпечення доступу до інформації про них, в тому числі з метою надання соціальної допомоги.

9. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 18.12.1991 року № 2901-XII - визначає статус та гарантує соціальний захист ветеранам війни, який також поширюється на ВПО, які брали участь у бойових діях.

10. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 року № 1058-IV - визначає механізми державного пенсійного страхування, які застосовуються до ВПО, зокрема до тих, які мають пенсійне забезпечення, яке перебуває на тимчасовому зберіганні.

11. Закон України «Про працю» від 24.11.2015 року № 322-VIII - встановлює правила працевлаштування, захисту прав працівників, в тому числі ВПО, які шукають роботу.

12. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 року № 506-VII - визначає правила забезпечення зайнятості населення, в тому числі ВПО, шляхом надання пільг та допомоги у працевлаштуванні.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 № 263 «Деякі питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України».

Ці нормативно-правові документи становлять складну систему захисту прав та соціальної підтримки ВПО в Україні. Вони дозволяють реалізовувати широкий спектр заходів, які забезпечують соціальну підтримку, охорону здоров'я, житлові умови та надання інших необхідних послуг для ВПО. Однак, на практиці існує проблема відсутності відповідних механізмів контролю та забезпечення доступності допомоги тим, хто потребує її найбільше. Тому важливим є вдосконалення законодавства, а також впровадження механізмів контролю та моніторингу за реалізацією соціальної підтримки ВПО.

Нормативно-правова база соціального захисту ВПО в Україні постійно змінюється та поповнюється новими законодавчими актами, що відображає необхідність удосконалення системи захисту прав та інтересів цієї категорії населення. Водночас, для ефективної роботи з внутрішньо переміщеними особами потрібно не тільки забезпечити належний захист їхніх прав, але й удосконалювати роботу всієї системи, яка займається соціальним захистом в

Україні. Важливою є підготовка фахівців, які будуть займатися питаннями соціального захисту ВПО, зокрема з метою вирішення їхніх проблем щодо забезпечення житлом, зайнятості та інших соціальних потреб.

Отже, наявність нормативно-правової бази є важливим чинником для забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні, однак необхідно постійно забезпечувати реалізацію законодавства та механізмів контролю за його виконанням. Також важливо забезпечити координацію роботи всіх державних і громадських структур, які займаються соціальним захистом ВПО, з метою забезпечення належної підтримки цієї категорії населення.

Нижче наведений перелік основних нормативно-правових документів, які стосуються соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні:

1. Конституція України – визначає права та свободи людини, включаючи права ВПО.
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» – забезпечує захист прав ВПО, а також визначає їх статус та правовий захист.
3. Закон України «Про соціальний захист населення» – визначає загальні принципи соціального захисту населення, включаючи ВПО.
4. Закон України «Про охорону здоров’я» – визначає права та обов'язки внутрішньо переміщених осіб щодо медичної допомоги.
5. Закон України «Про зайнятість населення» – регулює питання зайнятості ВПО та забезпечує їх соціальну підтримку.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання допомоги внутрішньо переміщеним особам» – визначає процедуру надання допомоги ВПО.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виплати грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам» – визначає процедуру виплати грошової допомоги ВПО.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про організацію роботи з переселення внутрішньо переміщених осіб» – визначає порядок переселення ВПО.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок ведення реєстру внутрішньо переміщених осіб» - визначає порядок ведення реєстру ВПО.

10. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Положення про організацію та надання допомоги внутрішньо переміщеним особа» - визначає процедуру надання допомоги ВПО.

11. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам» - визначає порядок надання медичної допомоги ВПО.

12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку відшкодування витрат на лікування внутрішньо переміщених осіб» - визначає порядок відшкодування витрат на лікування ВПО.

Цей перелік не є вичерпним, оскільки щороку з'являються нові нормативно-правові документи, які розширюють права та можливості соціального захисту ВПО в Україні. Важливо відзначити, що ефективне застосування цих документів залежить від дотримання законодавства та відповідальності державних органів, які відповідають за соціальний захист ВПО.

В Україні соціальний захист внутрішньо переміщених осіб (ВПО) регулюється рядом нормативно-правових актів, які забезпечують їх права та інтереси. Нижче наведено огляд найважливіших законодавчих актів, які регулюють соціальний захист ВПО в Україні.

Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [5], був прийнятий 20 вересня 2014 року та містить основні положення з питань захисту прав та інтересів ВПО. Зокрема, закон передбачає право ВПО на соціальний захист, включаючи забезпечення житлом та медичним обслуговуванням, надання пільг та допомоги у здобутті освіти, працевлаштуванні тощо.

У 2015 році було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України № 509 «Про затвердження Положення про порядок призначення та виплати допомоги внутрішньо переміщеним особам», яка визначає порядок надання допомоги ВПО у вигляді грошової допомоги, компенсації витрат на житло, транспортування та інших потреб.

Одним із важливих нормативно-правових актів, які стосуються соціального захисту ВПО в Україні, є Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 березня 1999 року. Згідно з цим законом, ВПО є об'єктом соціального страхування та мають право на отримання соціальних послуг, що надаються за рахунок загальнообов'язкового державного соціального страхування.

У 2020 році було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», який вніс зміни до декількох законодавчих актів, що стосуються соціального захисту ВПО. Зокрема, він розширив перелік пільг та послуг, які надаються ВПО, зокрема забезпечення житлом, здобуття освіти, медичного обслуговування та інших видів допомоги.

Додатково, Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 6 лютого 2003 року надає ВПО можливість отримати державну соціальну допомогу у разі відсутності власних засобів до існування.

Таким чином, внутрішньо переміщені особи користуються тими ж правами і свободами відповідно до Конституції, законів та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України, що постійно проживають в Україні. Забороняється їх дискримінація при здійсненні ними будь-яких прав і свобод на підставі, що вони є внутрішньо переміщеними особами.

1.2. Забезпечення реалізації прав внутрішньо переміщених осіб на соціальному допомогу

Нормативно-правова база соціального захисту ВПО в Україні не є ідеальною, і існують певні проблеми, зокрема, недостатня фінансова підтримка та неефективність механізмів надання допомоги. Однак, в рамках діючих законодавчих актів, ВПО мають право на соціальний захист та отримання пільг та допомоги в різних сферах життєдіяльності, що допомагає поліпшити їхні умови життя та інтеграцію у нове середовище.

Уряд України продовжує працювати над покращенням соціального захисту ВПО та вдосконаленням механізмів надання допомоги. Такі заходи включають у себе розробку нових законодавчих актів, вдосконалення механізмів надання допомоги, покращення умов розміщення в гуртожитках та інших соціальних установах.

У одному з найважливіших документів захисту прав внутрішньо переміщених осіб – Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року, який забезпечує правовий захист ВПО та визначає їх права та обов’язки. Цей закон встановлює механізми соціального захисту ВПО, включаючи надання житла, медичної допомоги, освіти та інших пільг.

Крім того, Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям» від 6 лютого 2003 року забезпечує можливість ВПО отримати державну соціальну допомогу у разі відсутності власних засобів до існування.

Також варто зазначити, що в 2022 році вступив у дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», який розширив перелік пільг та послуг, які надаються ВПО.

Крім того, уряд України продовжує працювати над покращенням соціального захисту ВПО та вдосконаленням механізмів надання допомоги.

Такі заходи включають у себе розробку нових законодавчих актів та програм, які будуть сприяти поліпшенню життєвого рівня ВПО.

Наприклад, у 2023 році заплановано впровадження Державної програми забезпечення житлом ВПО на 2023-2027 роки, яка передбачає спорудження та реконструкцію житла для ВПО. Також уряд планує збільшити фінансування на надання медичної допомоги та психологічної підтримки ВПО.

Зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 № 263 «Деякі питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України». З метою забезпечення житлом в умовах воєнного стану внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11 - 14 частини другої статті 7 або учасниками бойових дій відповідно до пунктів 19 - 21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (далі - внутрішньо переміщені особи), установити, що у 2023 році:

1) структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій (військових адміністрацій) подають Міністерству у справах ветеранів за формою згідно з додатком до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р.

№280 (Офіційний вісник України, 2018 р., N 35, ст. 1231; 2021 р., N 66, ст. 4187) [1].

Окрім того, у 2022 році уряд прийняв постанову «Про затвердження Плану заходів з реалізації Концепції державної політики у сфері врегулювання проблем внутрішнього переміщення», яка передбачає проведення комплексних заходів з усунення причин внутрішнього переміщення, забезпечення доступу до освіти та здоров'я для ВПО, підвищення їхньої зайнятості та підприємницької активності, а також забезпечення доступу до житла та інфраструктури.

Так, 11 липня 2023 року Уряд прийняв постанову «Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб», яка вносить зміни до порядку призначення виплат на проживання для ВПО.

Допомога на проживання для ВПО – один з найбільш важливих інструментів для підтримки внутрішньо переміщених осіб. При цьому, це – одна з найбільших за розміром фінансування з державного бюджету програм. На поточний рік на неї передбачено в держбюджеті 57 млрд грн. Наразі відбувається фінансування виплат для понад 2,6 млн осіб.

Метою Мінсоцполітики є забезпечення дієвої підтримки, і допомога в подоланні викликів, спричинених війною, для внутрішньо переміщених осіб, які – через війну – втратили житло або вимушені були залишити власні домівки і переселитися з місць, де ведуться бойові дії або з тимчасово окупованих територій.

З метою осучаснення умов надання допомоги для ВПО, Уряд ухвалив постанову, якою уточнено параметри надання цієї підтримки.

Зокрема, для всіх внутрішньо переміщених осіб, які отримують допомогу зараз, з 1 серпня 2023 р. буде автоматично продовжено виплату допомоги ще на 6 міс., до кінця січня 2024 р.

Допомога продовжується для всіх ВПО, які проживають в Україні і є внутрішньо переміщеними особами у розмірах для осіб з інвалідністю та дітей – 3 тис. грн та для інших осіб – 2 тис. грн.

Відповідно, виплати не продовжуватимуться особам, які:

- перебувають за кордоном більше 30 календарних днів поспіль без обґрунтованих причин, що підтверджуються документально (обгрунтованими вважаються причини, коли людина була у службовому відрядженні чи на стажуванні, перебувала на лікуванні або реабілітації, доглядала за хворою дитиною, оздоровлювала дитину та ін.);
- повернулися до покинутого місця проживання.

Крім того, виплати не продовжуватимуться особам, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі або були засуджені за колабораціонізм.

Звертаємо увагу, що громадянам для продовження виплат ніяких додаткових дій вчиняти не потрібно, виплати продовжуватимуться автоматично.

У травні 2023 року Кабмін схвалив зміни до Порядку формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб. Цей фонд формується органами місцевого самоврядування.

Житлові приміщення для тимчасового проживання, зокрема, будуть надаватися з фонду внутрішньо переміщеним особам з-поміж працівників підприємств, що були релоковані у безпечні регіони. А також – ВПО, які належать до вразливих верств населення.

Так, Кабмін затвердив перелік соціально незахищених категорій населення з-поміж внутрішньо переміщених осіб, які мають право на отримання тимчасового житла. До вразливих категорій, зокрема, належать:

– особи з інвалідністю;

– особи віком понад 60 років;

– діти-сироти та позбавлені батьківського піклування;

– особи, які самостійно виховують дитину;

– сім’ї військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у бойових діях;

– багатодітні та малозабезпечені сім’ї тощо.

Однак, з 1 вересня допомога продовжується для тих громадян, чий майновий стан потребує такої підтримки, і не продовжується для громадян, чий майновий стан дозволяє здійснювати суттєві витрати без допомоги держави.

А саме, з 1 вересня 2023 р. виплату буде припинено тим ВПО, які від моменту ухвалення даної Постанови:

- придбали новий транспортний засіб (з року випуску якого минуло менше 5 років), крім авто, які були придбані волонтерами та передані на потреби оборони країни;
- придбали на суму більше 100 тис. грн. земельну ділянку, квартиру, будинок (крім житла, отриманого за рахунок державного чи місцевого бюджету);
- мають на депозитному банківському рахунку кошти у загальній сумі більше 100 тис. грн;
- придбали іноземну валюту (крім валюти, отриманої від благодійних організацій або придбаної для оплати медичних, соціальних, освітніх послуг), а також банківських металів на загальну суму більше 100 тис. грн;
- мають у власності житло, що розташоване на інших територіях ніж тих, де ведуться активні (можливі) бойові дії або які є окупованими, якщо таке житло має площу понад 13,65 м2 на одного члена сім'ї.

Якщо за результатами перевірки отримувачів через державні реєстри буде прийняте рішення про припинення допомоги, громадянина про це буде повідомлено. У разі незгоди, він може оскаржити таке рішення органу соціального захисту або, можливо, надати підтверджуючі документи, та продовжувати отримувати виплати.

Звертаємо увагу, що Постановою надано можливість отримувати допомогу внутрішньо переміщеним особам, у яких народились діти після переміщення. Це врегулює проблему, яка виникала з отриманням допомоги на дітей, які народились у ВПО після переміщення і, відповідно, їхнє зареєстроване місце проживання співпадало з місцем задекларованого місця проживання їхніх батьків (місця, куди переїхали ВПО).

Також відтепер особа зможе дистанційно відмовитись від статусу внутрішньо переміщеної особи, без особистого звернення до органу соціального захисту населення.

Виплати допомоги внутрішньо переміщеним особам будуть здійснюватись 15 та 28 числа кожного місяця.

Мінсоцполітики звертає увагу, що нові критерії для отримання допомоги не впливають на отриману допомогу до 01.08.2023.

Також звертаємо увагу, що для внутрішньо переміщених осіб, які вперше звернуться по отримання допомоги ПІСЛЯ 01.08.23 р. Допомога призначається на шість місяців, на сім'ю, та буде виплачуватися щомісячно одному з членів сім'ї (далі – уповноважена особа) з розрахунку на кожного члена сім'ї:

- для осіб з інвалідністю та дітей – 3 тис. грн;
- для інших осіб – 2 тис. грн.

Для таких родин допомога може бути призначена сім'ї ще на 1 шестимісячний період, якщо в родині є:

- діти з інвалідністю,
- особи, які доглядають за особою з інвалідністю,
- особи пенсійного віку,
- які мають трьох і більше дітей віком до 18 років,
- неповнолітні та малолітні дітям, які прибули без супроводу законного представника, якщо сукупний дохід на одного члена сім'ї не перевищує 4 прожиткових мінімумів.

Але допомога не призначатиметься, якщо протягом трьох місяців перед зверненням член родини здійснив суттєві витрати чи оплатив послуги на суму від 100 тис грн. одним платежем. Критерії суттєвих витрат – зазначені вище [2].

Новим правовим документом є Постанова Кабінету міністрів України про порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам [3]. Цей Порядок визначає механізм надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам (далі – допомога).

Допомога призначається для забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, які є вразливою групою населення та стимулювання до працевлаштування.

З 1 липня 2023 року допомога надається щомісячно на сім'ю, яка вперше звернулась за призначенням допомоги, у розрахунку на кожного члена

сім’ї (далі – отримувач), відомості про якого включено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, та виплачується одному з її членів (далі – уповноважена особа) у таких розмірах:

для осіб з інвалідністю та дітей – 3 000 гривень;

для інших осіб – 2 000 гривень.

Допомога призначається за повний місяць, в якому відбулося звернення уповноваженої особи за її наданням, незалежно від дати такого звернення.

У Порядку зазначено, що до складу сім’ї уповноваженої особи включаються чоловік, дружина, рідні діти, прийомні діти, діти, які виховуються батьками-вихователями в дитячих будинках сімейного типу, діти віком до 18 років, а також діти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти (в тому числі у період між завершенням навчання в одному із зазначених закладів освіти і вступом до іншого закладу або в період між завершенням навчання за одним освітньо-кваліфікаційним рівнем і продовженням навчання за іншим за умови, що такий період не перевищує чотирьох місяців) до досягнення 23 років і не мають власних сімей; неодружені повнолітні діти, визнані особами з інвалідністю з дитинства I та II групи або особами з інвалідністю I групи, які проживають разом з батьками; непрацездатні батьки чоловіка та дружини, які проживають разом з ними і перебувають на їх утриманні у зв’язку з відсутністю власних доходів; особа, яка проживає разом з одинокою особою з інвалідністю I групи та доглядає за нею; жінка та чоловік, які не перебувають у шлюбі, але проживають однією сім’єю і мають спільних дітей. Особи, які перебувають на повному державному утриманні, до складу сім’ї не включаються. Сім’єю може бути одинока особа та неповнолітня дитина, якщо вона не входить до складу сім’ї.

Склад сім’ї уповноваженої особи визначається на дату звернення за призначенням допомоги.

До складу сім’ї уповноваженої особи не включаються:

особа, яка представляє інтереси дитини (переміщеної без супроводу законного представника) та перебуває з дитиною у сімейних, родинних

відносинах, за наявності документа виданого службою у справах дітей за місцем звернення, що підтверджує такі відносини з дитиною;

особа, яку батьки або інші законні представники уповноважили супроводжувати дитину, що підтверджується письмовою заявою одного із законних представників, завіреною органом опіки та піклування;

особа, до сім'ї якої тимчасово влаштовано дитину, яка залишилися без батьківського піклування (за наявності копії наказу служби у справах дітей про тимчасове влаштування);

особа, яка спільно не проживає із отримувачем та не пов'язана з ним спільним побутом, що підтверджено документально.

законний представник (для недієздатних осіб, яким призначено опікуна або піклувальника).

У разі виїзду отримувача допомоги на постійне місце проживання за кордон або перебування його за кордоном більше ніж 30 днів поспіль на дату призначення / перепризначення / отримання, такій особі допомога не нараховується.

Підставою для призначення допомоги є подання заяви про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам за формою згідно з додатком 1 до Порядку (далі – заява). Така заява подається до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних (військових) адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад (далі – орган соціального захисту населення) або уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг за місцем обліку внутрішньо переміщеної особи, або, за наявності технічної можливості, – в електронній формі засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (далі – Портал Дія) із використанням функціоналів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери.

Допомога призначається внутрішньо-переміщеним особам, які:

- після 24 лютого 2022 року перемістилися з територій активних бойових дій, можливих бойових дій або тимчасово окупованих Російською

Федерацією, зазначених у переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженому наказом Мінреінтеграції від 22 грудня 2022 р. № 309, зареєстрованим у Мін'юсті 23 грудня 2022 р. за № 1668/39004 (далі – Перелік територій), для яких не визначена дата завершення бойових дій (дата припинення можливості бойових дій) або тимчасової окупації та їхнім дітям, які народилися після 24 лютого 2022 року;

у якої житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження відповідно до Реєстру пошкодженого та знищеного майна або за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування факту пошкодження/знищення нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, до встановлення факту відновлення такого нерухомого майна або забезпеченням жилим приміщенням за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів або коштів благодійних та міжнародних організацій.

У разі віднесення територій до таких, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, виплата призначеної допомоги автоматично відновлюється в наступному місяці за повний місяць, в якому відповідна інформація внесена до Переліку територій.

6. Якщо отримувач повернувся до покинутого місця проживання з місця, з якого вимушено переміствся, виїхав на постійне місце проживання за кордон, або виїхав за кордон більше ніж 30 днів поспіль, він зобов'язаний про такі обставини повідомити через засоби Порталу Дія (за технічної можливості) / орган соціального захисту населення / уповноважену особу виконавчого органу сільської, селищної, міської ради / центр надання адміністративних послуг за місцем повернення або надсилати заяву поштовим / електронним зв'язком (за технічною можливістю з накладанням кваліфікованого електронного підпису). Нарахування та виплата допомоги отримувачу припиняється, починаючи з дати повернення.

Допомога не призначається на сім'ю, якщо:

1) уповноважена особа або отримувач має у власності:

транспортний засіб, що підлягає реєстрації в установленому законодавством порядку, придбаний під час воєнного стану, з року випуску якого минуло менше ніж 5 років (крім мопеда і причепа).

При цьому не враховуються мотоцикли, вартість яких на дату набуття права власності не перевищує чотирьох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, з якого призначається допомога, самостійно зібрані транспортні засоби, транспортні засоби, придбані особою з інвалідністю 1 або 2 групи, одержані безоплатно чи придбані на пільгових умовах через органи соціального захисту населення /одержані через благодійні організації, у тому числі за рахунок грошової допомоги на придбання автомобіля, а також транспортні засоби, придбані батьками-вихователями дитячих будинків сімейного типу або багатодітними сім'ями.

2) уповноважена особа або отримувач під час воєнного стану та/або під час отримання допомоги здійснила на суму, що перевищує 100 тис. гривень купівлю земельної ділянки, квартири (будинку), (крім житла, отриманого або придбаного за рахунок державного чи місцевого бюджету), іншого нерухомого майна, транспортного засобу (механізму), мопеда, причепа, цінних паперів та інших фінансових інструментів, віртуальних активів (у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»), інших товарів довгострокового вжитку або оплатила (одноразово) будь-які роботи або послуги (крім медичних, освітніх та житлово-комунальних послуг згідно із соціальною нормою житла);

3) уповноважена особа або отримувач на 1 число місяця, з якого призначається допомога, має на депозитному банківському рахунку (рахунках) кошти у загальній сумі, що перевищує 100 тис. гривень, або облігації внутрішньої державної позики на загальну суму, що перевищує 100 тис. гривень;

4) уповноважена особа або отримувач під час воєнного стану та/або під час отримання допомоги здійснив операції з купівлі безготівкової та/або готівкової іноземної валюти (крім валюти, отриманої від благодійних

організацій або придбаної для оплати медичних, реабілітаційних, протезування, соціальних та/або освітніх послуг), а також банківських металів на загальну суму, що перевищує 100 тис. гривень;

5) уповноважена особа або отримувач має у власності житлове приміщення / частину житлового приміщення, що розташоване в інших регіонах, ніж зазначеному у Переліку територій (крім тих, які розташовані на території можливих бойових дій, а також тих, для яких визначена дата припинення окупації), крім житлових приміщень, які непридатні для проживання, що документально підтверджується органами місцевого самоврядування або за технічної можливості інформації щодо житлових приміщень зазначених у Реєстрі пошкодженого та знищеного майна, а також частини житлового приміщення, яке менше ніж 10,5 кв. метрів.

Допомога не призначається на отримувача:

- який перебуває на повному державному утриманні в будинку дитини, дитячому будинку, дитячому будинку-інтернаті, психоневрологічному інтернаті, будинку-інтернаті для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, спеціальному будинку-інтернаті системи соціального захисту населення, відділенні стаціонарного проживання територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) / центру надання соціальних послуг або отримує соціальні послуги з проживанням у інших надавачів соціальних послуг;
- який перебуває на повному державному утриманні в школі-інтернаті, закладі спеціалізованої освіти військового (військово-спортивного) профілю;
- студенту, який навчається за денною або дуальною формою здобуття освіти в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти та має реєстрацію місця проживання в гуртожитку, а також який отримує соціальну стипендію;
- який відбуває покарання в місцях позбавлення волі;
- який перебуває за кордоном більше 30 календарних днів поспіль на дату призначення / перепризначення / отримання за допомогою (до 30-денного

періоду перебування за кордоном не включаються дні службового відрядження, навчання та лікування, що підтверджується відповідними документами).

Допомога не призначається уповноваженій особі або отримувачу (окрім новонароджених дітей), яка / який зареєструвала / задекларувала місце своє проживання у зруйнованому або непридатному для проживанні житлі / частині зруйнованого житлового приміщення, пошкодженому внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, після 24 лютого 2022 року, якщо реєстрація в такому житловому приміщенні відбулась після факту його пошкодження чи руйнування.

Допомога не призначається а її виплата припиняється у разі отримання органом соціального захисту інформації від правоохоронних органів що особа була засуджена за вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого статтями 109, 110, 111 або частинами третьою – восьмою статті 1111 Кримінального кодексу України, є особою, місцезнаходження якої невідоме, або яка переховуються від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України чи за межами України та / або оголошена в розшук.

У разі смерті отримувача не одержана ним сума допомоги спадкоємцям не виплачується.

Рішення органу соціального захисту населення може бути оскаржено до територіального органу Нацсоцслужби або у судовому порядку.

Уповноважена особа зобов’язана протягом 14 календарних днів після виникнення змін, які впливають на визначення права на отримання та розміру допомоги, поінформувати про це (у тому числі засобами зв’язку за її вибором) орган соціального захисту населення, уповноважену особу виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центр надання адміністративних послуг.

Якщо у складі сім’ї, якій призначено допомогу, відбулися зміни, які впливають на право на отримання допомоги, розмір допомоги перераховується з місяця, наступного за місяцем виникнення таких змін, за заявою уповноваженої особи або інформацією, наданою компетентним органом та / або за результатами проведеної додаткової перевірки рекомендацій Міністерства фінансів, наданих відповідно до Закону України «Про верифікацію та

моніторинг державних виплат» [7]. Таку заяву уповноважена особа має право надіслати поштовим або електронним засобами зв'язку.

Виплата допомоги припиняється, якщо уповноважена особа та / або отримувач в період отримання допомоги перебували за межами території України більше 30 днів поспіль. До 30-денного періоду перебування за кордоном не включаються дні службового відрядження, навчання, лікування, реабілітації що підтверджується відповідними документами.

У разі наявності у отримувача обґрунтованих причин для продовження строку перебування за кордоном понад 30 днів поспіль така особа звертається з відповідною заявою та сканованими підтверджуючими документами за місцем проживання до органу соціального захисту населення / уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради / центру надання адміністративних послуг або поштовим / електронним зв'язком (за технічною можливістю з накладанням кваліфікованого електронного підпису) за місцем обліку внутрішньо переміщеної особи. У такому випадку строк перебування внутрішньо переміщеної особи за кордоном може бути збільшено до 90 днів поспіль.

До обґрунтованих причин відноситься хвороба особи, смерть членів її сім'ї та родичів, догляд за хворою дитиною віком до 14 років, відвідування закладів охорони здоров'я, судових та правоохоронних органів, через які особа не через власне бажання не могла повернутись за кордону та може підтвердити документально.

У такому випадку виплата допомоги поновлюється з місяця її припинення.

Якщо отримувач або один із членів сім'ї повернувся до покинутого місця проживання з місця, з якого вимушено переміствився, виплата допомоги припиняється на цю особу з наступного місяця за місяцем її повернення з врахуванням процедури, визначеної пунктом 6 цього Порядку.

У разі коли під час отримання допомоги припав повторний огляд медико-соціальної експертної комісії особи з інвалідністю, допомога розраховується для таких осіб, із урахуванням постанови Кабінету Міністрів України від 8

березня 2022 р. № 225 «Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України» (Офіційний вісник України, 2022 р., № 25, ст. 1310).

У разі відновлення житлового приміщення особи, визначеного пунктом 5, забезпечення жилим приміщенням за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів або коштів благодійних чи міжнародних організацій, виплата допомоги припиняється з місяця, наступного за місяцем встановлення відповідного факту. Інформація щодо відновлення житлового приміщення може бути використана за технічної можливості з Реєстру пошкодженого та знищеного майна.

Таку інформацію за технічної можливості з Реєстру пошкодженого та знищеного майна можуть отримувати органи соціального захисту населення.

Виконавчі комітети сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, військові адміністрації населеного пункту або військово-цивільні адміністрації населеного пункту у разі відновлення такого нерухомого майна повідомляють у 30 денний термін органи соціального захисту населення за місцезнаходження такого майна, які в свою чергу інформують електронними системами Мінсоцполітики або засобами електронної взаємодії, органи соціального захисту населення за місцем обліку отримувача допомоги для припинення її виплати.

Облік внутрішньо переміщених осіб ведеться відповідно до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» (Офіційний вісник України, 2014 р., № 81, ст. 2296).

Допомога сім'ї, зазначеної у пункті 2 цього Порядку, може бути призначена ще на другий шестимісячний період за зверненням, якщо отримувач відповідає одному, або декільком з наступних критеріїв:

середньомісячний сукупний дохід на одного отримувача протягом періоду, за який враховуються доходи, не перевищує одного розміру

мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому приймається рішення про призначення допомоги;

у складі сім'ї є особи працездатного віку, які доглядають за дітьми до досягнення ними шестирічного віку (включно); громадян, які мають трьох і більше дітей віком до 16 років і доглядають за ними; особи з інвалідністю; громадяни, які доглядають за особами з інвалідністю I групи або дітьми з інвалідністю віком до 18 років, або особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, або особами, які досягли 80-річного віку; а також фізичні особи, які надають соціальні послуги та отримують компенсацію за надання соціальних послуг, студенти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, які не мають реєстрацію місця проживання в гуртожитках, та/або є отримувачами соціальної та/або академічної стипендії;

неповнолітнім та малолітнім дітям, які прибули без супроводу законного представника;

внутрішньо переміщеній особі, яка втратила працездатність, в тому числі особа, яка досягла пенсійного віку, визначеного частиною першою статті 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [6].

Після закінчення виплати допомоги у разі виникнення складних життєвих обставин, зумовлених відсутністю місця проживання, та неможливості повернення до покинутого місця проживання, особи, зазначені в цьому пункті, можуть звернутися до виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або надавача соціальних послуг для отримання соціальних послуг.

Допомога на сім'ю, зазначеної у пункті 2 цього Порядку, до складу якої входить непрацююча особа працездатного віку, за зверненням може бути призначена на другий шестимісячний період, якщо:

непрацюючий член сім'ї працездатного віку протягом перших шести місяців отримання допомоги сприяв своїй економічній самостійності, а саме: працевлаштувався / зареєструвався у центрі зайнятості, як безробітний, зареєструвався як фізична особа-підприємець / або отримав допомогу на

здобуття економічної самостійності / мікрогрант на створення або розвиток власного бізнесу;

середньомісячний сукупний дохід на отримувача протягом періоду, за який враховуються доходи, не перевищує одного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому приймається рішення про надання допомоги.

У разі зміни майнового стану, що може вплинути на наявність права на отримання допомоги на проживання, внаслідок звільнення з місця роботи чи зменшення розміру оплати праці, уповноважена особа може подати до органу соціального захисту населення заяву та / або довідку про доходи за останні 3 місяці перед місяцем звернення. Розмір допомоги перераховується з місяця звернення уповноваженої особи в межах терміну призначеної допомоги.

Для отримання інформації про періоди реєстрації працездатних отримувачів, яким призначено допомогу, у державній службі зайнятості, Мінсоцполітики щомісяця до 25 числа подає в електронному вигляді перелік таких осіб державній службі зайнятості, яка протягом 10 календарних днів подає Мінсоцполітики інформацію про періоди реєстрації цих осіб як безробітних чи осіб, які шукають роботу.

Для обміну інформацією щодо контролю за фактом працевлаштування працездатних отримувачів, яким призначено допомогу (в тому числі за направленням державної служби зайнятості), Мінсоцполітики щомісяця до 25 числа подає в електронному вигляді перелік таких осіб Пенсійному фонду України, який протягом 10 календарних днів подає Мінсоцполітики інформацію з Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування про сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (за технічної можливості).

Внутрішньо перемішеній особі може бути надана державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям відповідно до чинного законодавства.

Період, за який враховуються доходи, становить один квартал, що передує місяцю, який передує місяцю звернення за призначенням допомоги або три місяця, що передують місяцю звернення за допомогою.

Обчислення середньомісячного сукупного доходу отримувача для призначення допомоги проводиться шляхом ділення на 3 загальної суми сукупного доходу осіб за період, за який враховуються доходи.

Середньомісячний сукупний дохід на одного отримувача обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу сім'ї на кількість членів сім'ї.

Розмір отриманої допомоги не враховується під час обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги, що надаються відповідно до законодавства.

Розмір отриманої допомоги не включається до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу відповідно до підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України.

Уповноважена особа несе відповідальність за достовірність інформації, наданої для отримання допомоги зазначеної у додатку 1 до Порядку.

Для подання заяви з використанням мобільного додатку Порталу Дія уповноваженій особі необхідно встановити мобільний додаток Порталу Дія на електронний пристрій, критерії якого підтримують використання такого додатка, підключений до Інтернету, та пройти електронну ідентифікацію та автентифікацію з використанням інтегрованої системи електронної ідентифікації, електронного підпису, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, або інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначного встановлення особи.

Сформована та підписана електронним підписом, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, заява передається засобами Порталу Дія шляхом електронної інформаційної взаємодії з інформаційно-комунікаційними системами Мінсоцполітики до відповідного органу соціального захисту населення за місцем обліку внутрішньо переміщеної особи для розгляду відповідно до цього Порядку.

У разі подання заяви до органу соціального захисту населення або уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг до неї додається письмова згода у

довільній формі про виплату уповноваженій особі допомоги від інших членів сім’ї.

У заяві зазначається:

- прізвище, власне ім’я, по батькові (за наявності) уповноваженої особи;
- відомості про задекларованe/зареєстроване місце проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, звідки перемістилася особа;
- адреса місця, куди перемістилася особа, та контактний номер телефону, електронна пошта;
- номер поточного рахунка із спеціальним режимом використання для зарахування допомоги «єПідтримка» або номер банківського рахунку (за стандартом IBAN) заявника для виплати допомоги;
- відомості про осіб, які входять до складу сім’ї у, тому числі неповнолітніх дітей, які перемістилися разом із внутрішньо переміщеною особою з наступними даними:
- прізвище, власне ім’я, по батькові (за наявності);
- дата народження;
- серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України або свідоцтва про народження або тимчасового посвідчення громадянина України (для іноземців та осіб без громадянства – паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, посвідки на постійне/тимчасове проживання, або іншого документа, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України, крім довідки про звернення за захистом в Україні);
- реєстраційний номер облікової картки платника податків;
- наявність статусу особи з інвалідністю (заповнюється лише в паперовій формі);
- обставини, що спричинили внутрішнє переміщення;

Заява вважається поданою в разі заповнення особою всіх полів форми. У разі відсутності у заяві інформації про наявність статусу особи з інвалідністю

відповідні дані можуть бути отримані з інформаційних ресурсів Мінсоцполітики.

Обробка персональних даних внутрішньо переміщених осіб, які подають заяву, здійснюється відповідно до законодавства про захист персональних даних.

Неповнолітня дитина має право самостійно звернутися за призначенням допомоги. Допомога такій дитині призначається, якщо вона не входить до складу сім'ї, якій вже здійснюється виплата допомоги.

Заяву про призначення допомоги малолітній дитині, яка прибула без супроводу законного представника, може подавати від її імені до органу соціального захисту населення, уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг:

особа, яка перебуває у сімейних, родинних відносинах, за наявності документа, що підтверджує сімейні, родинні зв'язки особи з дитиною, виданого службою у справах дітей за місцем звернення;

особа, яку батьки або інші законні представники уповноважили супроводжувати дитину, що підтверджується письмовою заявою одного із законних представників, завіреною органом опіки та піклування;

особа, до сім'ї якої тимчасово влаштовано дитину, яка залишилися без батьківського піклування (за наявності копії наказу служби у справах дітей про тимчасове влаштування).

Заяву про призначення допомоги особі, яка визнана судом недієздатною або обмежено дієздатною, може подавати її законний представник (для недієздатних осіб, яким призначено опікуна або піклувальника), уповноважена особа органу опіки та піклування (для осіб, яким призначено опікуна або піклувальника не призначено або втрачено з ним зв'язок під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях) до органу соціального захисту населення, уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг.

Виплата допомоги такій недієздатній особі здійснюється на поточний рахунок із спеціальним режимом використання для зарахування допомоги «єПідтримка» або на номер банківського рахунка (за стандартом IBAN) заявника.

Допомога призначається органом соціального захисту населення протягом п’ятнадцяти робочих днів з дати надходження заяви про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, у тому числі через засоби Порталу Дія.

У разі коли отримувач змінював своє місце обліку та не отримав допомогу, на яку він мав право, допомога призначається за останнім місцем обліку.

У разі якщо отримувач допомоги, змінив своє місце обліку засобами Порталу Дія, допомога нараховується (з урахуванням отриманих коштів за відповідний період) без додаткового звернення, використовується звернення за останнім місцем обліку визначеному Мінсоцполітики.

З метою встановлення права на призначення допомоги на проживання внутрішньо переміщеній особі та/або членам її сім’ї, які вперше звернулись по отримання такої допомоги, починаючи з 1 липня 2023 року, Мінсоцполітики забезпечує передачу Мінфіну відповідної інформації для здійснення верифікації відповідно до Закону України «Про верифікацію та моніторинг державних виплат».

Верифікація відбувається шляхом перевірки інформації, повідомленої внутрішньо переміщеною особою, з урахуванням даних, що обробляються стосовно них в інформаційно-аналітичній платформі електронної верифікації та моніторингу, на відповідність вимогам, визначеним у цьому Порядку.

Порядок та умови обміну інформацією, що визначена законодавством для призначення, нарахування та/або здійснення допомоги ВПО і впливає на визначення права на отримання та розмір такої виплати, між органом, що здійснює верифікацію та моніторинг державних виплат, і суб’єктами надання інформації, крім банків, визначаються органом, що здійснює верифікацію та моніторинг державних виплат, разом із суб’єктами надання інформації, якщо

інше не передбачено законом, з урахуванням вимог Закону України «Про захист персональних даних» [4].

За результатами проведеної верифікації внутрішньо переміщених осіб, Мінфіном передаються рекомендації Мінсоцполітики для подальшого завантаження до електронних систем Мінсоцполітики.

У випадку, якщо в інформаційно-аналітичній платформі електронної верифікації та моніторингу Мінфіну відсутні відомості щодо внутрішньо переміщених осіб, які звертаються за призначенням допомоги на проживання, перевірка проводиться автоматично в Єдиній інформаційній системі соціальної сфери, на підставі даних, отриманих шляхом автоматизованого доступу/обміну електронними даними між Єдиною інформаційною системою соціальною сфери та системою електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів у порядку, передбаченому законодавством, зокрема з:

Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань – про зареєстрованих фізичних осіб – підприємців;

реєстром застрахованих осіб Державного реєстру застрахованих осіб загальнообов'язкового державного соціального страхування – про період трудових відносин;

Державним реєстром актів цивільного стану громадян – про смерть особи;

Реєстру пошкодженого та знищеного майна – інформація про житло зруйноване або непридатне для проживання, а також його відновлення.

Інформаційний обмін між Пенсійним фондом України, державним підприємством «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики» та Мінсоцполітики здійснюється через СЕВ ДЕІР Трембіта, або у разі технічної можливості внутрішніми захищеними каналами зв'язку.

Плата за розрахунково-інформаційне обслуговування під час оброблення електронних розрахункових документів у системі електронних платежів Національного банку не справляється.

У разі виявлення невідповідностей вимогам цього Порядку за результатами додаткової перевірки рекомендацій Міністерства фінансів, отриманих за результатами верифікації, та відомостей, відображених в Єдиній інформаційній системі соціальної сфери, про це повідомляється уповноваженій особі або отримувачам із зазначенням підстави припинення виплати та порядку оскарження рішення – за технічної можливості із застосуванням засобів електронного сповіщення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери засобами мобільного зв'язку, або – органом соціального захисту населення, який призначає допомогу на проживання, шляхом надсилання повідомлення поштою / електронною поштою.

У випадку незгоди із відмовою у призначенні допомоги на проживання, отримувач може подати підтверджувальні документи до органу соціального захисту населення або уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг за місцем обліку внутрішньо переміщеної особи.

Орган соціального захисту населення після звернення отримувача із підтверджувальними документами, які спростовують виявлені невідповідності, приймає рішення про призначення / відмову у призначенні допомоги на проживання та рекомендує отримувачу звернутися до володільцям інформації для внесення відповідних змін до державних електронних інформаційних ресурсів у порядку, передбаченому законодавством.

Для підтвердження актуальності права уповноваженої особи та отримувачів на продовження отримання допомоги на проживання, Мінсоцполітики забезпечує передачу Мінфіну засобами електронної інформаційної взаємодії інформації отримувачів допомоги на проживання, для проведення поточної верифікації відповідно до Закону України «Про верифікацію та моніторинг державних виплат» [7].

За результатами проведеної верифікації отримувачів, Мінфіном передаються рекомендації Мінсоцполітики для подальшого завантаження до електронних систем Мінсоцполітики із використанням функціоналів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери.

Орган соціального захисту населення, який призначив допомогу на проживання, опрацьовує рекомендації, надані за результатами верифікації засобами електронних систем Мінсоцполітики та у разі виявлення відповідності отримувачів допомоги на проживання одному із критеріїв, зазначених у цьому Порядку, припиняє її виплату з наступного місяця, що настає за місяцем виявлення, і повідомляється про це отримувачам щодо рішення та порядку оскарження рішення – за технічної можливості із застосуванням засобів електронного сповіщення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери засобами мобільного зв'язку, або – органом соціального захисту населення, який призначає допомогу на проживання, шляхом надсилання повідомлення поштою / електронною поштою [8].

У разі незгоди із рішенням про припинення виплати допомоги на проживання, отримувач може подати підтверджувальні документи до органу соціального захисту населення або уповноваженої особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради або центру надання адміністративних послуг за місцем обліку внутрішньо переміщеної особи.

Орган соціального захисту населення після звернення отримувача із підтверджувальними документами, які спростовують виявлені невідповідності, приймає рішення про призначення /поновлення / відмову у призначенні допомоги та рекомендує отримувачу звернутися до володільцям інформації для внесення відповідних змін до державних електронних інформаційних ресурсів у порядку, передбаченому законодавством.

Параметри інформаційного обміну між Мінфіном і Мінсоцполітики визначаються спільним рішенням суб'єктів такого інформаційного обміну.

Орган соціального захисту населення подає до Державної податкової служби звітність про нараховану (сплачену) допомогу на користь внутрішньо переміщених осіб відповідно до чинного законодавства.

Список внутрішньо переміщених осіб, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, за формою згідно з додатком 2 формується, із застосуванням засобів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, органами соціального захисту населення на підставі поданих заяв після

проведення перевірки інформації та подається державному підприємству «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики».

Органи соціального захисту населення несуть відповідальність за сформований список внутрішньо переміщених осіб та відомостей зазначених у ньому.

Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики» на підставі списків, отриманих від органів соціального захисту населення, щомісяця до 2, 12 і 22 числа формує Реєстри внутрішньо переміщених осіб, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, за формою згідно з додатком 3 до цього Порядку через АТ «Ощадбанк» на банківський рахунок (за стандартом IBAN) у банку, в якому відкрито рахунок одержувача.

Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики» із застосуванням засобів Єдиної інформаційної системи соціальної сфери формує, підписує та надсилає реєстр виплат допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам із урахуванням доведених Мінсоцполітики сум помісячного розпису асигнувань щомісяця до 2, 12 і 22, згідно з додатком 5.

Реєстр внутрішньо переміщених осіб, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, подається до Мінсоцполітики з накладеною кваліфікованою електронною печаткою за допомогою програмно-технічних засобів. Міністерство соціальної політики формує виплатні відомості та формує платіжні відомості для подання Казначейству.

Контроль за дотриманням вимог законодавства під час надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам здійснюється територіальними органами Нацсоцслужби шляхом проведення перевірки фактичного місця проживання/перебування внутрішньо переміщеної особи, про що складається відповідний акт за формою згідно з додатком 4.

Перевірка проводиться не пізніше 3 календарних днів з моменту виявлення підстави за рішенням керівника (заступника керівника) територіального органу Нацсоцслужби за попереднім інформуванням (не

менше ніж за 2 календарні дні) внутрішньо переміщеної особи, шляхом телефонного, інших доступних засобів зв’язку, про її здійснення за наявності таких підстав:

інформації про виїзд отримувача за межі території України на строк понад 30 календарних днів;

повідомлення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об’єднань, фізичних осіб про зміну отримувача фактичного місця проживання/перебування;

інформації про зміну отримувача фактичного місця проживання/перебування, отриманої від неї/ них, зокрема за результатами спілкування з посадовими особами Нацсоцслужби, її територіальних органів, за допомогою телефонного, інших доступних засобів зв’язку;

відомостей про зміну отримувача фактичного місця проживання/перебування, отриманих з інших джерел;

рекомендацій Мінфіну за результатами верифікації відповідно до Закону України «Про верифікацію та моніторинг державних виплат».

До перевірок територіальний орган Нацсоцслужби може залучати посадових осіб органів соціального захисту населення та/або територіальних громад.

Під час проведення перевірки фактичного місця проживання/перебування таких осіб та за відсутності їх за фактичним місцем проживання/перебування посадові особи, які здійснили перевірку роблять відповідний запис в Акті перевірки, та уповноваженій особі / особі зі складу сім'ї залишають, повідомлення про необхідність у строк до чотирнадцяти календарних днів прибути до органу соціального захисту населення за місцем перебування на обліку для проходження ідентифікації, з метою подачі заяви в довільній формі щодо відсутності змін в адресі місця фактичного проживання/перебування відповідно до Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб.

У разі обґрунтованих причин відсутності отримувача за місцем проживання / перебування протягом тридцяти календарних днів, така особа подає до органу соціального захисту населення заяву про поновлення виплати допомоги, з підтверджуючими документами (службового відрядження, навчання, лікування, реабілітації).

Посадова особа територіального органу Нацсоцслужби протягом одного робочого дня передає акт органу соціального захисту населення за місцем перебування на обліку отримувача.

У випадку коли отримувач протягом тридцяти календарних днів не прибув до органу соціального захисту населення, орган соціального захисту населення приймає рішення про призупинення надання допомоги на проживання з наступного місяця.

Про призупинення надання допомоги та про необхідність проходження ідентифікації для продовження отримання допомоги орган соціального захисту населення повідомляє поштою / електронною поштою (із застосуванням засобів електронного сповіщення Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (за технічної можливості) / засобами мобільного зв’язку.

Виплата допомоги поновлюється за умови дотримання вимог, визначених пунктами 7 і 8 цього Порядку на підставі ідентифікації отримувача з місяця, з якого призупинено таку виплату, у разі звернення отримувача за поновленням виплати протягом тридцяти календарних днів або шістдесяти календарних днів (за наявності обґрунтованих причин).

Контроль за правильністю призначення і виплати допомоги здійснює Нацсоцслужба та її територіальні органи.

У разі неправомірного або повторної виплати отримувачем допомоги за певний період суми виплаченої допомоги повертаються отримувачем добровільно або за вимогою органу соціального захисту населення.

Орган соціального захисту населення, з моменту виявлення факту, визначає обсяг неправомірно або повторно отриманих коштів та протягом 30 днів повідомляє про це отримувача шляхом надсилання повідомлення поштою / електронною поштою (із застосуванням засобів електронного сповіщення

Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (за технічної можливості) / засобами мобільного зв'язку уповноважену особу.

Орган соціального захисту населення має право здійснити перерахунок надміру виплачених коштів допомоги отримувачу за рахунок наступних виплат.

У разі неповернення надміру виплачених коштів добровільно в установлені строки орган соціального захисту населення вирішує питання про їх стягнення в судовому порядку з покладанням на отримувача допомоги компенсації судових витрат.

Кошти надмірно перерахованої (виплаченої) допомоги повертаються отримувачами на небюджетні рахунки органів соціального захисту населення, відкриті в Казначействі.

Повернуті кошти, перерахування (виплату) яких проводило Міністерство соціальної політики, протягом 15 робочих днів місяця, що настає за місяцем в якому були повернуті кошти, та не пізніше 26 грудня поточного року, орган соціального захисту населення перераховує на рахунок Міністерства соціальної політики, відкритий в Казначействі, з розподілом коштів за місяцями та роками, в яких проводилась відповідна виплата [3].

Повернуті кошти Міністерство соціальної політики використовує з дотриманням бюджетного законодавства» [3].

Отже, можна зробити висновок, що в Україні існує нормативно-правова база соціального захисту ВПО, яка постійно розширюється та вдосконалюється. Уряд України займається вирішенням проблем ВПО та виконанням зобов'язань перед ними, що свідчить про те, що країна дбає про своїх громадян та забезпечує їм необхідний соціальний захист.

Проте, не зважаючи на існуючу нормативно-правову базу та прийняті законодавчі акти, внутрішньо переміщені особи в Україні продовжують стикатися з численними проблемами. Однією з найбільш актуальних проблем є доступ до житла, зокрема для тих, хто переселився зі сходу країни у зв'язку з конфліктом на Донбасі. Багато ВПО змушені жити в непристойних умовах, в тимчасових або незаконних житлах, або навіть на вулиці.

Іншою важливою проблемою є доступ до медичної допомоги та соціальних послуг. Зокрема, часто буває складно отримати допомогу від медичних закладів, особливо в районах, де були значні переміщення населення. Також складно отримати допомогу від соціальних служб, які не завжди працюють ефективно та не завжди надають необхідну допомогу.

Також однією зі складних проблем є економічна та фінансова ситуація ВПО. Зокрема, багато з них втратили свої робочі місця та джерела доходів внаслідок війни, що виникла на Донбасі. Це призвело до того, що вони не можуть забезпечити собі достатній рівень життя та соціального захисту.

У зв’язку з цим важливо не тільки мати належну нормативно-правову базу, але й забезпечити її ефективну реалізацію та підтримку. Необхідно розробити та впровадити додаткові програми та заходи для поліпшення життєвого рівня ВПО, зокрема в галузі житлового будівництва, здоров'я, працевлаштування та підприємництва. Також важливо забезпечити ефективне функціонування механізмів соціального захисту, що забезпечать ВПО необхідні соціальні послуги та фінансову підтримку.

Подальша реалізація законодавчих актів та програм, а також забезпечення їх ефективної підтримки є важливим завданням для України в контексті соціального захисту ВПО. Також важливо надавати підтримку внутрішньо переміщеним особам через різноманітні проекти та ініціативи, які підвищать рівень їх життя та соціального захисту.

Крім того, необхідно враховувати потреби ВПО в контексті соціального захисту при розробці та впровадженні загальнонаціональних програм та стратегій, що дозволить забезпечити належний рівень життя та соціального захисту для усіх громадян України, включаючи внутрішньо переміщених осіб.

У підсумку, можна зазначити, що Україна має належну нормативно-правову базу для соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Проте, необхідно забезпечити її ефективну реалізацію та підтримку, а також розробити та впровадити додаткові заходи для поліпшення життєвого рівня ВПО в Україні. Важливо пам’ятати про потреби цієї категорії громадян та надавати їм належну підтримку в контексті соціального захисту.

Список використаних джерел

1. Деякі питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Постанова Кабінету Міністрів України. № 263 від 24.03.2023. URL:. https://ips.ligazakon.net/document/KP230263?an=5 (дата звернення: 16.11.2023).

2. Зміни у порядку призначення виплат для ВПО: найбільш незахищені громадяни і родини у скруті продовжать отримувати підтримку. URL: https://www.msp.gov.ua/news/22951.html (дата звернення: 13.07.2023).

3. Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text (дата звернення: 13.07.2023).

4. Про захист персональних даних: Закону України. Відомості Верховної Ради (ВВР). №34 від 1.06.2010 р.. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text (дата звернення: 13.07.2023).

5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). №1 від 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text (дата звернення: 14.07.2023).

6. Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). № 1058-IV від 09.07.2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text (дата звернення: 14.07.2023).

7. Про верифікацію та моніторинг державних виплат: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). №324-IX від 3.12. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20#Text (дата звернення: 14.07.2023).

8. Типове положення про Координаційний центр підтримки цивільного населення при обласній, Київській та Севастопольській міській державній (військовій) адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України. №770 від 9 травня 2023 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/470-2023-%D0%BF (дата звернення: 14.07.2023).